

ő annyira gyűllött, hogy az 1486diki országgyűlésen mind azokat, kik jószágokat velen-  
czeinek, vagy lengyelnek akármi szín alatt  
eladni merészelnének, hűtelenségi kereset alá  
vetetni rendelte. — Igazolta ezen nézet' he-  
lyességét a' történetek' sora, mert nem  
előbb hághatott török a' meggyőzetett ma-  
gyar' nyakára, mint miután, olasz csel, és  
szláv erőtelenség, a' nemzet' lelkületét meg-  
rontva, visszavonást szereztek, és meghason-  
lást, — a' nyugoti fuvalom' mérgetől kiaszott  
test természetesen a' kelet' első erősebb meg-  
támadására Mohácsnál összerogyott. — De épen  
ezen történetek mutatják, milly siker nélküli  
volt Mátyás' mind ezen iparkodása, mert már  
négy évvel azon törvény' hozatala után, melly  
a' lengyelt hazánkban a' tulajdoni jogtól elzár-  
ta, lengyel király emeltetett a' trónra. Má-  
tyás' utolsó évei e' szempontból csak szána-  
kozást gerjeszthetnek, midőn azon nagyszerű  
szellemet, körözve neje' az olasz Beatrix' cse-  
kélyes (kleinlich) cselszövényeitől, sikeretle-  
nül látjuk előre készíteni természeti fia' szá-  
mára a' koronaörökösödést, látva, hogy mú-  
lik ki az országból az ősi egyenes tetterő, 's  
hogy hatalmaznak el mind inkább az oligar-  
chia' segítségével azon nyugoti elpuhító elvek,  
mellyek ellen egész életében vitézül vívott!

**Pulzsky Ferencz.**

## ***Aesthetikai vizsgálatok' töredékei*** **historia, tudomány és művészet fölött.**

(Vége.)

Természeti, vagy természettanok, a' szó'  
legszorosh értelmében azon tudományok, mely-  
lyeknek czélja a' természet' csodáinak föllep-  
lezése; tökélytelen nyilatkozványai ök isten'  
műveinek, kinek teremő keze minden dolgok-  
ban észrevehető. Művészi, vagy művésztanok-  
nak azon tudományokat nevezhetnők, mellyek-  
ben az embernek a' maga változandóságával 's  
szeszélyességével több része van, mint a' dol-  
gok' előre meghatározott harmoniájának. E' tu-  
dományok csalékonyak 's azoknak kell lenniök,  
mert nagy előzményekből csak kicsiny 's bi-  
zonytalan következeteket képesek vonni. A'  
politikai tudományok' ügye az embert a' nem-  
zetek' vezérlésének neméről 's módjáról tanít-  
ni; az ókor' évkönyveiben leveleznek ök, le-  
törlik a' port vén törvénygyűjteményekről, 's  
azokból kormánymaximákat 's theoriákat von-

nak le. De próbáljuk csak az utóbbiakat tettelegesen alkalmazni. Milly gyakran hazudtoltattak meg körtünemények által! Élt egykor egy férfi, ki Sándor', Caesar', II. Fridrik' historiáját tanulá, 's genieje és jó csillaga által egész Európát meghódoltatni vélte. Új Prometheusként szirtszigetre kovácsolva kellett éltét végeznie.

Az erkölcsi tudományok feltaglalják a szenvedélyeket az emberben, hű képöket adják, de szelidíteni, uralni 's vezérelni is akarják. De fáradalmok nagy részint veszve van. Hol ez erkölcsi chaosban egy nyoma a' dolgok' előre meghatározott harmoniájának?!

A' vallás, az emberi természet' e' saját ösztöne, ez általánosan 's minden korban hatatosan 's túlhatalmasan érzett kellék, egy népnél sem maradt korholást érdemlő tévek nélkül. Mert tévnek 's hibának kellett annak szükségkép' lenni, mi nem isten' kijelentése volt. A' vallások az egyedesítés' apotheosisa. Az ember az istenséget mindűtt 's minden korban magához hasonlónak, valódi képmásául hívé: azért durva 's vérszomjú az éjszakaöldi' vallása, elpuhult, buja 's munkátlan a' keletié. A' kereszténynek tartaték föl egyedül istent, a' millyen valóban, imádni, mert csak neki nyilatkozik isten, mint igazságos, mindenható örök isten.

### III.

Csakhamar próbát tön az ember a' művészet' segélyével az egész teremtésben elszórt szépségeket typusokként fogni föl 's adni elő. A' főstészet segítte azon tárgyakat, mik csak futékony perczekben üdvezíték, ismét fölidézni, 's a' mulékony kéjnek tartósságot szerezni. Az olympiai athletaként, ki hatalmas karral ragad a' tova iramló szekér' küllőibe, úgy hogy a' rögtön akadály miatt megállapodnak a' tajtékozó lovak, parancsol a' főstész az időnek, ismét megteremteni neki a' kedves arcot, mellynek szende szemeiből egy sugár szívét egyszerre lázadásba hozta, parancsol a' természetnek azon neki feledhetlen helyeket megörökíteni, mint a' legüdvezítőbb emlékek' szent honlakai. De nem elégül meg csak részenként adni a' szépség' képét. Így lehellte oda Albano a' szerelemistenek' körtánczába, a' sűrű lombú fa' árnyásátora alatt, pazar művészettel a' gyermekkor' kéjteljes kecsét. Guido' Aurorája, a' könnyen tova repülő szekérben, a' Horaktól

körül szárnyaltatva, kiknek Hesperus a' nap-isten' jövetelét jelentve, mutatja pályájokat, magas képe a' világ mindenségben elterjedt szépségnek, 's a' szépnem' különféle gyöngéd kecsének összes kinyomása.

A' szobrászatnak jobban sikerült, mint a' testvérművészetnek a' természet' minden fontos tárgyai' számára maradó typusokat szerezni. Jupiter' képén még azon komoly méltóság trónol, mit neki Phidias' vésője ada. A' szerelmi kéjlehellő mosoly, mint Praxiteles teremté, még mindig él Cythere' csábító ajkain. — Canora ez érzékörmöt jelelő mosolyt elhaltatá, 's szobra nem Venus többé, de a' szüzi szemérmesség' gyöngéd jelképe. — Hercules az emberi izomerő' kifejezése volt. Az maradt Lysippos' korától a' possagno'i mesteréig 's annak kellett maradnia, nem annyira kapott apotheosisa miatt, minthogy változatlanúl maradt természet' typusa volt.

Az építész is, az ember' gögének 's kéjelmességre-hajlamának szolgálva, hasonlóan érzi a' kelléket, mindütt mintákat keresni föl, 's összhangzó egységben állítani elő. Sötét tölgyerdőbe lép, a' természet' fontos templomába, szobraival, szentségeivel, csarnokaival, kilátásaival 's örök lámpáival 's ime, márványból metszett sugár magas törzsek emelkednek föl, az akanthus-levelekből gyöngéden füzött koszorú a' fa' illatát 's lombdiszű koronáját majmolja, a' merész ívboltozat az inga gallyak' szelíd kölcsönös hajlongását; az architect' keze által az erdő Parthenonná merevül.

A' vallások az egyéni létet isteníték, a' művészetek annak diadalát hirdetik. Ki abban kétkedhetnék, vessen vizsga pillantást az egyesületben összhangzólag ható művészetek' teremtményeire; a' művészkerteket értem. Csekély körben a' vidámot sötéttel, a' kedvest durvával, a' kecsést komolylyal tudják egyíteni. Majd Édent teremtnék, teljest ázsiai puhasággal, majd kivetkeztetik az odalisket ind szöve-  
teiből, azzal a' kioskot diszesítendő. A' kelet' balzamillatai fűszerezik át a' léget, rózsabokrok 's inga nimphaeák közt, sima kavics fölött siklik tova a' csermely' hulláma. Ott az éjszak vad, durva föntségének képe van, a' fenyők' dús neme lefüggő sötét hajjal áll körül; a' szirteket a' rhododendron leplezi be, a' függő sziklára szelíden simúl a' kunyhó' hegyes házcsúcsfüdelével, daczolva a' hófuvatnak, 's a' záporpatak csattogva 's habozva ro-

han a' mélybe, dörgésével a' barlangok' visszhangját keltve.

(Tullio Dandolo után)

*Kazinczy Gábor.*

## T é l i d a l.

Hó a' földön,  
Jéghid áll az éren,  
Nap' világa  
Gyászba' jár az égen;  
Jég és hó között  
Nálam új tavasz van,  
Lomb 's virágok  
Felvirágzásban.

Büszke rózsá,  
Hűség' violája,  
Cserlugásban  
Árnyak' enyhe bája,  
Csörgedezve  
Vig patakcsa benne,  
Mintha május'  
Hajnalodta lenne.

Megcsalódik  
Még is, hogyha volna,  
A' ki engem  
Kertésznek gondolna;  
Oh a' kertész'  
Téli növénye  
Csak rabköltő'  
Tompá képzeménye.

'S megcsalódik  
Szinte, hogyha volna,  
A' ki engem  
Költőnek gondolna;  
Oh a' költő'  
Képzeletvilága  
Csak üvegház'  
Hervadó virága.

Szerelemnek  
Bájos rózsája,  
Vig patakcsa,  
Hűség' violája  
Télen át csak  
Egy helyütt teremnek:  
Szent ölen a'  
Hűves-szerelemnek.

*Garay János.*

## **IV. Henrik' első szerelme.**

(Folytatás.)

### IV.

Henrik élteben gyakran hallá e' szót: szerelem, 's hogyan is ne hallotta volna, ha siket nem volt, a' párisi udvarban? De ezt épen olly